

Korváltás

Kós Károly temetésén szakadt föl a sóhaj Domokos Gézából: jaj, be sokat járunk az utóbbi időben a Házsongárdba. Benkó Samu vers-ihletű, feledhetetlen gyászbeszédében megmagyarázta ugyan — éppen Kós Károly művelődéstörténeti-erkölcsi érveire hivatkozva — a temetők őrhely-jellegét, nemcsak a múltat, hanem a jövőt is láttató, alakító funkcióját, meghallgatásra hiába váró panaszunkon, a fájdalomon azonban semmilyen észérv nem változtat. Ha Szász János néhány évvel ezelőtt nem hagyta volna abba (a *Korunkban*) „saját halottjainak“ esztendővégi számbavételét, ugyancsak meggyűlne most a dolga; csupán „tegnaptól“ számítva, hihetetlenül rövid idő alatt hihetetlenül sok a romániai magyar művelődés halottja, olyannyira, hogy már-már valóban sajátos műfajunkká lesz a nekrológ. Lexikonjaink, de még legújabb, bio-bibliográfiai adatokat közlő kiadványaink is elavultak, hiszen Bartalis János, Csehi Gyula, Dankanits Ádám, Földes László, Földes Mária, Horváth István, Jancsó Béla, Jancsó Elemér, Jordáky Lajos, Kós Károly, László Dezső, Maksay Albert, Márton Gyula, Mikó Imre, Nagy Imre, Nagy István, Nagy Kálmán, Olosz Lajos, Szilágyi Domokos, Szócs Kálmán, Vámszer Géza neve mellett még többnyire csak egyetlen évszám áll, s emlékezetünkben örizzük legutóbbi utcai találkozásunkat, beszélgetésünket vagy vitánkat velük, a leírt s az elhangzott szóhoz még könnyen felidézzük már végérvényesen elromlott arcukat. A mennyiségi s a minőségi veszteség szinte mérhetetlen — és valóban pótolhatatlan.

És mégis, a veszteséget mint minden megnyert és elvesztett háború után, pótolni kell. Tudomásul véve és tudatosítva, hogy kit-mit veszítettünk. Ez így nyilván általánosság — jöllehet a következtetés nagyon is konkrét, személyhez szóló. Mert nem csupán nagy alkotó egyéniségek távozásáról van szó, hanem egy irodalomtörténeti (művészet- és művelődéstörténeti) korszak végleges lezárásáról. Egyre kevésbé háríthatjuk át másokra a felelősséget, a gondokat; megdőbbsentő gyors egymásutánban kell búcsúztatnunk a „búcsúzó nemzedéket“. (Balogh Edgár használta először a kifejezést.) Szilágyi Domokos búcsúját sem a „trópusokban“, sem érzelmekben nem fogjuk kiheverni — önmagunkból is eltemettünk valamit vele —, a romániai magyar irodalom hőskorszakának nagyjaitól megválni viszont: nehezen felfogható, de másíthatatlan biológiai törvény. Most, hogy a *Kiáltó Szó* és az Erdélyi Szépművés Céh megnyugtatóan hosszú étellel megáldott Kós Károlya is a Házsongárdban nyugszik már, beteljesedni látjuk e törvényt; most fejeződött be a két világháború közötti évek irodalma. Az erdélyi nagy válalkozások kora.

Nagy István eltávozásával pedig irodalomtörténeti múlttá vált a második hőskorszak is, amelynek új honfoglalásában ő elnökölt. És amelyben „a felszabadulás első nemzedéke“, a kamaszkort jóformán még ki sem növe, oly hangosan hallatta szavát. Ez a nemzedék, melynek tagjai nem csupán tarsolyukban hordták, hanem mindjárt kézbe is kapták a marsallbotot — most ünnepli ötvenedik születésnapját. Ki már két-három-öt éve túl is jutott rajta (Majtényi Erik, Hajdu Zoltán, Herédi Gusztáv, Papp Ferenc), ki még csak közeledik feléje (Márki Zoltán, Kányádi Sándor, Székely János, Deák Tamás, Panek Zoltán, Huszár Sándor, Benkó Samu, Szócs István, Szabó Gyula, Bodor Pál). Az 1977-es év ünnepeitjeinek névsora ugyancsak beszédes: Bajor Andor, Beke György, Bustya Endre, Fodor Sándor, Sütő András, Szász János...

Már ez a névsor elegendő bizonyíték arra, milyen méretű a szétfejlődés azóta, hogy Gaál Gábor főszerkesztésében az *Utunk* megindult. Aligha lehetne, bármily általánosan is, közös jellemzőiket megnevezni, ha csak arra nem figyelünk fel, mekkora küzdelmet folytatnak önmagukkal, hogy méltók legyenek a kikerülhetetlenül rájuk váró szerepre. Az új szereposztás vagy inkább szerepválalás ideje jött ugyanis el; mert ha nem is lehet a gazdátlanul maradt írói aszta-

lok elfoglalásáról beszélni — hiszen az alkotó személyiség egyszeri és megismételhetetlen —, a látható és még inkább a láthatatlan feladatok újrafelosztása kétségtelenül megindult. A valódi tehetség kibontakozásának belső törvénye s a történelem parancsa találkozik egy-egy olyan pillanatban, amikor az *Anyám könyvű álmodtató* méretű művek (köztük az újabb Sütő-drámák és -esszék) születnek. Fodor Sándor (akinek korábbi munkáit az ügyetlen, sőt otromba publicista-fogalmazás — pártfogás címén — oly durván minősítette az *Iffjúmunkás*ban) szintén a „vallomást“ választotta önkritikus műfajául (*Egy nap — egy élet*), s lenyegében hasonló kritikái-önkritikai szándék iratja ma Szász János esszéit. Beke főképpen a riport, Baraj az lírai humoreszk lehetőségeinek rugalmasságát próbálja kitaratóan, ám nem csupán a műfaj megújulása érdekében. Bustya Endre filológusi megbízhatósága Ady-ügyekben tovább szilárdult — ha késik is a gyűjtött hatalmas anyag összegezése.

Mindegyikük külön méltatására máshol kerülhet sor, a „szakítási próbát“ különben sem lehetne egy „körköszöntőben“ elvégezni. Hát még, ha ez a köszöntő rendhagyó-furcsán a születésnap jótívanságok helyett veszteséglista összeállításával rontja az ünnepi hangulatot. De vajon szétválasztható-e a kettő? Vajon nem azzal becsljük meg a „klasszikus“ korba lépő pályatársakat, ha udvarló szavak helyett az előttük jártaktól átvállalandó terhekre hívjuk fel a figyelmet? Ha azt várjuk tőlük, amit az elődök már nem tudtak elvégezni?

Mert a hűség nemcsak a sírok ápolását jelenti, elsősorban nem azt; hanem a belenövést az új szerepbe — amely elől csak a gyenge próbál kitérni.

Balogh Péter, az ismerős és az ismeretlen

Ismerős arcot megpillantva, emlékeink között kutatunk: *hol találkoztunk már?*

Balogh Pétert messze vitte a sorsa Kolozsvártól. Még messzebbre a bihari szülőfalutól. Bukarestben él, s ha szabad ezt egyáltalán alkotóereje teljében dolgozó művészről elmondani: több, mint „negyedszázada“.

Igen, *negyedszázada!*... De még több ideje, hogy Balogh Péter egykor *kolozsvári lakos lett*. Története van ennek, nem is érdektelen. Művészársai, akik az idej kolozsvári kiállításának megnyitójára (a Korunk Galéria tárlatára) eljöttek, talán emlékeznek még arra a rokonszenves fiatalemberre, aki az egyik kolozsvári szobrász elárvult műtermét a sétatéri korcsolyapavilonban elfoglalta. Szobrász-társát katonai behívó szólította el Kolozsvárról, őt katonai parancs rendelte ide. 1943-at irtunk. Nagyobb értelmetlenségek miatt sem ágaskodtak már akkor az emberek.

A fiatal szobrásznak művészeti tanulmányait szakította meg ez a kényszerű helyváltoztatás. Főiskolai hallgató, Budapesten jár az akadémia, amikor — 1943 őszén — tanulmányi felmentését többé nem újítják meg. De abban, hogy szolgálatra Kolozsváron kellett jelentkeznie, azért szerencse is volt. Művészetkedvelő századparancsnoka nemcsak szobrászkodni hagyta, de rendelést is szerzett neki. Bármily hihetetlenül hangzik, Balogh Péter első köztéri szobra itt és akkor, a háborús idők közepette készült el. Szent Kristófnak, a gépkocsisok védőszentjének szobrát rendelték meg nála. (Fémbe is öntötték, csak felállítására nem került már sor.)

Ismerkedett hát a monumentális szobrászattal, de azt hiszem, fontosabbak lehettek egyéb ismeretségei. A kolozsvári művészársadalom legjobb alkotóival kötött elkísérő emlékü barátságot: Szolnay Sándorral, Szervátiusz Jenővel, Fülöp Antal Andorral, Kósa-Huba Ferencsel.

Egész kis alkotói kör alakult ki akkoriban a sétatéri műtermekben. Amilyen kezdetleges művésztelep-féle, amelyet korábban is szerettek volna összehozni az itt meglepedett festők és szobrászok. Képzőművészeti főiskolája régen nem volt már Kolozsvárnak (tíz esztendeje, hogy a pénz nélkül tengődő Belle-Arte Temesvárra költözött), s a műtermekben Szolnay és köre módját keresték, hogyan pő-

tolhatnak az anyyra hiányzó művészképzést. Támogatókra a városvezetéségnél találtak. Akkoriban készülnek megépíteni a sétatéri Múcsarnokot, de addig is, míg elkészülne, a polgármester megígéri a korcsolyapavilon műtermeinek rendbehozatalát. Festőműtermek és egy nagy földszinti faragószoba működik itt a háború számunkra utolsó, megpróbáltatásos évéig, az 1944-es esztendő tavaszáig. Mindaddig, amíg a megszálló német hadsereg tisztja kaszinónak önkényesen ki nem igényli a helyiséget, és kurtán-furcsán ki nem ebrudalja a művészársaságot.

Balogh Péternek azonban sokat jelentett az a fél esztendői közösségi alkotó munkálkodás is. Nem volt tagja az erdélyi művészek egyesületének, a Barabás Miklós Céhnek, de láthatta akkoriban a Céh sétatéri múcsarnokbeli tárlatát, mely legszebb megnyilatkozása volt az itteni termékeny és tevékeny művészközösségnek. Ismeretségei pedig megerősítették szándékában, abban, hogy a művészpályának életre szóló elkötelezettje lesz.

Innen ismerősünk hát Balogh Péter. Innen vesztítettük kicsit szem elől, miután mindent újrakezdve, szobrászművészetének kiteljesedéséig eljutott.

Kevés szobrászunk között nemzedékének legeredetibb alkotója lett. Szobrai nézegetve, bukaresti műtermében döbbsentem rá: ha megmarad a klasszikus szépséget klasszikus szépségű szobrokban rögzítő alkotásai mellett, őt akkor is számon kellene tartanunk. Balogh Péter azonban ennél többet akart. Kitaposott ösvényen csak járni-megtanulni volt jó. Izgalmasabb utakra az egyéni felfedezés vezetett.

Formabontó művészekben nem szűkölködünk, formaalkotókban annál inkább. Balogh Péter pedig e kevesek között van. Egyéni, ám egyetemesen értett eszközöket talált a számára legfelelősebb érzés, a közösségi összetartozás kifejezésére.

Megerősíti mindezt illusztrációs anyagával és dokumentációjával egyaránt az a *monográfia* is, amit csak nemrég vettünk kézhez a Kriterion Könyvkiadó gondozásában. Mezei József, e könyv szerzője voltaképp arra a kérdésre keresett választ, hogyan lett „népszerű“, előbb hagyományos megépítettségű szobraival, majd egyre elvontabb alkotásaival a hazai szobrászművészetnek e kiváló mestere. Erezett faszobrai, csiszolt formái híven követik előbb az emberi test arányait és formáit. Miként Szervátiusz Jenő vagy mások is, az ember-alkatú szépségeszményt emeli át, közvetlen áttétellel, alkotásai sokaságába. S ebben az első alkotói korszakában voltaképp megismétli a klasszikus szobrászi út — írhatnám úgy is: a természeti törzsfejlődés — állomásait. Innen lép tovább, mint a monográfiában is olvashatjuk, eléggé éles fordulattal, az absztrakció felé. Absztrahálása józan, ellenőrzött és a *témátlanság határait* soha át nem lépő. Fáról fémre vált át. A szabadon alakítható fém hűvebben követi a szobrász akaratát. Világos-bronz, inkább sárgaréz-színű mintázatai a mozgást, a tömeget, a környező világ stíliált képét nyújtják — jelképet hordozó erővel.

Ez ma Balogh Péter szobrászata.

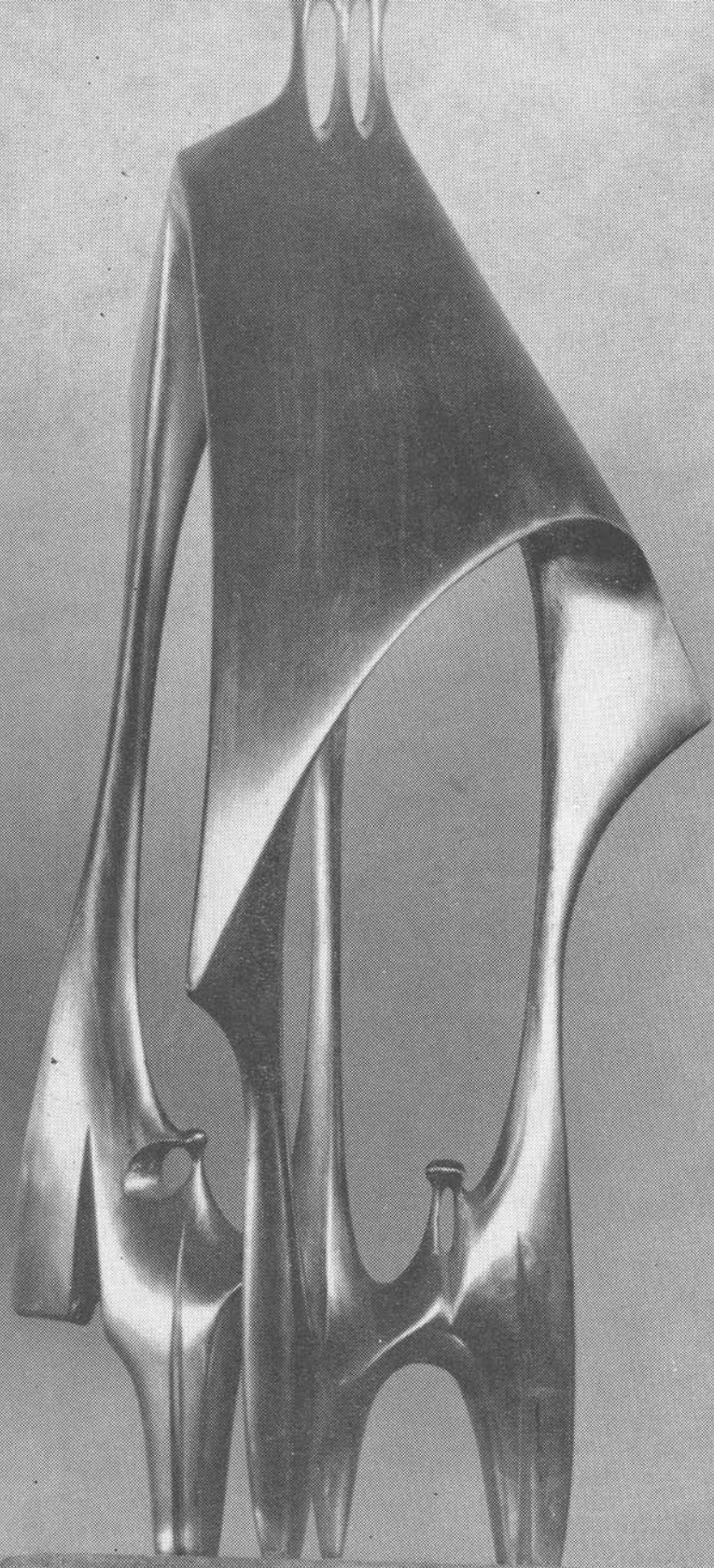
Weiss István fotópoétikája

Évek óta kísérem figyelemmel Weiss István váradi fotóművész alkotásait, sajátos fotómontázsait, amelyek a szokványos képkapcsoláson túl, különös érzékenységgel sűrítik egy-egy színielőadás lényegét, hangulatát. A Korunk Galériában bemutatott kiállítás, a *Clown 77* művészeti életünk eseménye; egyben kínálkozó alkalom, hogy megkíséreljem művésze néhány fontosabb vonásának fölvázolását.

Az egyetlen munkaszobára korlátozódó, eredetileg nem kiállítás céljára szánt térben korábban a képek szép csöndben meghúzódtak a falakon. Szépitették a szobát — nem zavarták meg mindennapi rendjét. Ez az anyag teremmé tágította a helyiséget, mozgalmassá tette; dinamizálta és dramatizálta. A négy falfelület folytatólagos, egymást követő és egymásba olvadó képsorrá vált, egyetlen, feszültséggel teli képáramlássá, amelynek hatását az aszimmetrikus elrendezés s a színes paszpartuk ritmizált hangsúlypontjai fokozták. Esztétikai és pszichikai hatása alól nehezen vonhatta ki magát az áramkörébe került, átélésre, meditálásra hajlamos néző.

BALOGH PÉTER: 1. EPOSZ
2. BIHAR

**WEISS ISTVÁN: 1. A FELISMERÉSEK CÍMŰ SOROZATBÓL
2. A CSALÓDÁSOK CÍMŰ SOROZATBÓL**

Weiss István sohasem éri be a látvány lejegyzésével, legyen az bármilyen vonzó, tetszetős. A világ dolgait nemcsak megfigyelni, de megérteni és megértetni igyekszik. Meglátni és átélni buzdítja nézőit, ráébreszti őket az élet értelmére, szépségére vagy szomorúságára. Válogat a való világ fakó és fényes foltjai között, s alkotó alakításai nyomán azok átlényegülnek a fotóművészet sötét és világos tónusfoltjaiból összetevődő elvontabb, magas rendű világává.

Döbbenetes univerzuma sajátos eszmetársítások nyomán jön létre. *Képzettársításai mindenkinek vannak* — írja valahol Aragon —, *de költői képzettársításai csak költőnek*. Weiss István képzeletszármaztató, érzelmekiváltó asszociációi felismeréshez, átéléshez, megrendüléshez és megtisztuláshoz vezetnek, katarzishoz a szó legmélyebb értelmében.

Művészi alapvetően drámái, helyenként fájdalmas vagy kiengesztelő lírába hajló, de sohasem epikus. Drámái a hangütés, drámái a küzdelem is, amelyet a művész önmagában, a világ mélyebb összefüggéseinek feltárása érdekében folytat. Látzatvalóságoktól eltávolodni akaró, metafizikába torkolló művészetének fájdalmasan szép küzdelme ez, mélyebb, a dolgok mögött rejtőző igazabb valóság feltárására. Drámái és lírai költészet. Fotóköltészet.

Weiss István az élet változatos aspektusait vonultatja fel fotókompozícióin: táncosok, keserű arcú vénék, riadtan menekülő fiatalok valamelyik háborús ázsiai országban... Ha egyesítenénk valamennyit, igen széles tematikai spektrum ke-rekednék. Ő azonban nem éri be az élet kézzelfogható jelenségeivel, nem eseményekről tudósít; mondanivalói be sem illeszthetők a hagyományos témafogalom-keretbe: költői képmetaforák. Általánosított, elvontabb kérdéseket vet fel: éhség, nyomor, öröm, játék, élet és halál; az egész emberiség kérdéseit feszegeti a legsajátosabb megnyilvánulásokon keresztül, a lehető legszubjektívebben. Ez az általánosítás rokonítja művészetét a német irodalmi expresszionizmussal; élmény-kivetüléseinek vizuális megfogalmazásai viszont az expresszionista festészet kép-alakító módszerét idézik. Művészetét valahol az expresszionizmus és a szürrealizmus között helyezhetnők el, ez utóbbival azonban csak formailag rokon, lényegileg eltávolítja tőle, hogy nem tudatalatti elemeket hoz felszínre, hanem valóságos át-éléseket vet ki. Úgy szakadnak fel ezek, fájdalmasan, mint szörnyű kiáltás, vagy szerteáradnak, mint az önkéntelen mosoly...

Minden kép egy ciklus részlete: Titok, Felismerések, Csalódások, Mosolyok, Remények. Nyilván a művész vallomási életének titkairól, felismeréseiről, csalódásairól, reményeiről. A kép több részből áll, s a rész is egymásbausztatott montázsokból, alá- és fölrendelt, fő- és melléktémákkal; a halványabb tónusú, esetleg kisebb méretű aláfestő részleteknek inkább hangulatteremtő, fantáziafo-kozó szerepük van a merészen kiexponált főtémával szemben. A módszer talán Chagall nyitott szemmel megálmódott festménykompozícióihoz hasonlítható, de mintha a festészet határain is túllépnének; a filmképek átúsztatásának és egy-másravezülésének lehetőségét idézik.

Mind egyik kompozíciót a clown feje uralja. A katalógus borító- és hátlap-jának fotói világosan mutatják, hogy a clown kifejező tekintete mögül a fotó-művész átható tekintete villan elő. A clown kalandos kutatásai a világban a fotóművész emlékeit elevenítik fel, s a képeken ott sorakoznak visszatérően a tárgyi emlékek — ez is Chagallra emlékeztet —, mint ismétlődő hangsúlyok a zenében: utcakövek, mállott téglájú falak, gótikus mérműves üveglablak, kaptafák, ingamerleg, koponya, virágok és virágzó aktrészletek, kezek a pantomim kifejező-erejével... egy kis feszület pedig — Szabó József színházi rendező szép szavait idézem a katalógus előszavából — „éppenséggel csak emlék. Háborús emlék. Ke-nyér gyanánt adta volt egy szovjet katona a művész előzvegyült édesanyjának a romokban, fagyban didergő Budapesten. Ahol Weiss István, nem mosolygó és szerető tekintetek tűzében, de ágyútűzben, vérben, félárvaságban, rémületben, de nagy-nagy reménységben született — 1945-ben.“ A visszatérő képelemek tehát ön-magukon, tárgyi jellegükön túlmutató, metafizikus értelmet nyerve — szimbólum-mökká válnak.

Az olvasó jobb tájékoztatására — és csakis ezért — megpróbálok legalább két képet leírni.

Kettős kép: utca kövén fekvő férfi, s a hold talaján lépegető űrhajós; az egyik távoli égitesten tapasztalja a járást, a másik földünkön sem áll a lábán. Az ellentét akkora, mint maga a távolság közöttük, és gondolatok egész sorát veti fel.

Utca, kormos házak, kupacba hordott kacat: ócska vaskályhák, vasedények, a teret — talán a hasonló anyagból készült — szögesdrót kerítés zárja le, a mö-götte előtűnő clown gesztusa: Ime!; de mosolya biztató.

De ezek a képek nem leírók — és nem leírhatók. Csak a fontosabb tárgyi elemek sorolhatók el, az összefüggések, gondolatársítások, varázslatos hatások azonban nem. Hát még az olyan tisztán költői összefüggések, mint a virágokkal borított halott leányra sirva ráhajló clown, vagy szoborszerűen szép női keblek között az ügyefogyott, tehetetlen rongybuba?! Weiss István költői jelképvilága csillogó és hímporos, akár a lepke szárnya; nem szabad megérinteni. „Gyöngéd, lenge dolgokról gyöngéden és lengén illik beszélni“ — írja Thomas Mann. — „Csakis az emberi kapcsolat két pólusán, ahol még vagy már nincsenek szavak, a nézésben és az ölelésben lehető fel voltaképpen a boldogság, mert csak ezekben van föltétlen szabadság, titok és mélységes kíméletlenség.“ Weiss fotószimbolikája kíméletlen igazságával visz bennünket a szabadság, a boldogság felé...

Weiss István groteszk, kedvesen esetlen, lisztporos, kimázolt arcú clownja, mindenki megnevettetője, ha megered a könnye, s végigcsorog arcán — megrendítővé válik. Mert valójában nem önmagát siratja: bennünket. A jóra törő, másokat megtréfáló, mindnyájunkat vigyázó bohóc maga az élő lelkiismeret. Ott van valamennyi képen — és ott van minden cirkusz porondján; esetlik-botlik, majmolja és ezzel aláhúzza a pontosan kidolgozott számot: fonákjáról mutatja be valamennyit.

Am ha a clown kilép a cirkusz sátorsüvege alól, s az utca kövezetét vagy a lakószoba parkettjét tekinti porondnak, fájdalmasan vidám valóságjáték indul. Ha pedig eldobja a cifra csörgőt, és dísztelen fotóapparátusával rögzíti a világban átélt kalandjait, a világra vonatkozó intelmeit, a csörgő örömesilingelése és vészcsengőzése az időben elhaló hangrezgésnél tartósabb képbe rögzítődik, amellyel időn és téren át hirdeti a maga emberségét.

Hogy írja e sorozathoz választott mottójában Weiss István?

„A művészek a lelkiismeret ad hangot. A lelkiismeretből öröm és bánat fakad. Ha fehér lelkünket bohócruhába öltöztetjük, fájdalom lehet a nevetés, és öröm a könny is.“

Barghi István

Álom a havason

— Nem rokonod-e a kis herceg? — kérdeztem, amikor kettesben maradtunk. Rögton láttam, hogy Csipike nem akar irodalmi vitába bocsátkozni, meggyőződésem szerint nem a tudása, a kedve hiányzott hozzá.

— Hagyd a hülyeséget — mondta, és látszólag bosszúsan igazított egyet gyöngyvirágos kalapján. Válasza miatt, azt hiszem, megsértődtem egy kicsit, valami ilyesmit olvashatott le az arcomról, mert békítően meghúzogatta a fülem, és cinkosan reám kacshintott. — A rokonságom nem érdekel, és ne akarj senkit a nyakamba varrni. Vagyok, aki vagyok. És most gyere! Sétálunk egyet.

A gyerekek után néztem: fiamat az Óriásnagy Bükkfa sűrűjében pillantottam meg. Madár fészket kereste, bizonyára nem rossz szándékkal. Leányom Nyúlal és Kukuçsival hancúrozott a fák között, s még a leleskedő Vadmalac sem nyugtalanította, pedig az valami hamisságon törte a fejét.

— Bajuk nem eshet — mondta Csipike, és én hittem neki, mert nagyon bölcsnek és igazmondónak ismertem meg. Az ablakon léptünk ki a málnaillatú éjszakába. De ez az éjszaka nem volt sötét, egyetlen éjszakához sem hasonlított; a holdból ömlött a fény, millió ezüstcepp ragyogott a Korhadozóbelü Vén Fenyőfán. Nem kérdeztem, hogy merre megyünk, erre nem is volt szükség, hiszen ismertem a fák között tekergő ösvény minden szeszélyét. Kiértünk az útra, amely patakon át, a szüntelenül buzogó borvízforrás felé vezet, és itt már elbátortalanodtam egy kissé. Az apró kavicsal felszórt — tegnap még óvatosságra tanító — úton mosolygó-nevető emberek jöttek szembe, messziről, előre köszöntek nekünk, fogadtam is illően, bár tudtam, hogy ez a nagy megtiszteltetés Csipikének szól. Kedvem lett volna leülni valamelyik fenyőfa sátra alá és nézni a jókedvű

embereket, akikről még nem tudtam, hogy honnan jönnek, merre tartanak, de Csipike reám szólt: — Siessünk egy kicsit! Nem hallok, hogy dübörög alattunk a föld? A két rakoncátlan Szarvasbika ismét egymásnak rontott. Még összetörik gyönyörű fejdszüket. Igazán nagy kár lenne. — Így beszélt Csipike, bár lehet, hogy nem éppen ezeket a szavakat mondta, mert az igazság az, hogy nem nagyon figyeltem rá. Valami hajtott előre az egyre szélesedő úton, a szép növésű fenyőfák között. De hiába kerestem — más okom aligha lehetett a sietségre — a mofettát, azt a durván faragott gerendákból összeácsolt kalibát, ahová tegnap még izomba, csontba, idegbe fészkelt fájdalomokat hordták az emberek, s közben csodás történeteket meséltek egymásnak a visszanyert egészség örömeiről. És a mindig füstölő, öreg fürdőházat sem találtam a patak partján, eltűnt az idős néni is, aki egy tapasztalt orvos bölcsességével mérte végig vendégeit, mielőtt kinyitotta a csapot, hogy meleg borvízzel teljen meg a nem tudom milyen ásványi anyagoktól megbarnult érclád. Hirtelen nagyon szomorú lettem, sok-sok elhanyagolt fürdő, beomlott büdösgödör, megfojtott borvízforrás juthatott eszembe, van belőlük bőven a Hargita mindkét oldalán. De mi lesz majd azzal a béna háromszéki emberrel, akit a tegnap szekérrrel, lepedőben hoztak fel ide a hegyre, bizakodva a természet erejében, miután az orvosok már beismerték tehetetlenségüket. „Tudja, én az első világháborúban olyan reumát szereztem, hogy hónapokig mozdulni sem bírtam, csak ordítottam a nagy fájdalomtól. Aztán kihoztak ide, a szentimrei Büdösbe. Nem kellett három hét, és a lábamon mentem haza“ — mesélte egy csíkmokosi idős ember, és senki sem kételkedett szavaiban.

— Csak a természet képes csodákat művelni — bölcsekedett Csipike, de ettől még nem vizsgáltódtam meg. Apró kavicsal felszórt sétányon mentünk az Erdei Tisztás felé. — Úgy hallok, hogy a Szarvasbikák kibékültek — mondta Csipike boldogan. — És most megnézzük a Légyölő Galócat, hamis jószág. — Forduljunk vissza — mondtam én, de akkor hirtelen kinyílt előttem az Erdő, s a Tisztás közepén egy hatalmas épületet pillantottam meg. Tuszán vagy Szovátán láthattam ilyent. Tízemeletes lehetett, ha nem több, és legalább ezer ablakon csurgott végig a holdfény. — Mi ez? — kérdeztem a mindentudó törpét. A nagy csodálkozástól alig bírtam megszólalni.

— Mofetta és Fürdő — mondta Csipike. — Bagoly Doktor is ide költözött, miután belátta, hogy igen hézagos a tudománya.

Az Oriás Mofetta és Fürdő körül nagy volt a sürgés-forgás. Autók, lovas szekerek álltak az üvegbejárat előtt, két fehérköpenyes éppen a béna háromszéki emberrel volt elfoglalva. Az épület felett helikopterek röpdöstek, nyilván betegeket hoztak.

Sokáig bámészkodhattam, mert Csipike türelmetlenkedni kezdett: — Menjünk már — mondta —, közeleg a reggel, és nekem még sok a dolgom. — Csúnyán válaszolhattam, mert Csipike igen sértődötten nézett reám, majd köszönés nélkül elment a Korhazóbeli Vén Fenyőfa irányába. Egyedül maradtam, azaz-hogy mégsem, mert egy fürge mozgású öreg néni keze állt meg mellettem, és cukrozott áfonyával kínált. — Én szedtem, én szedtem — ismételte nagy ujjongással. Csak későre ismertem a nénire: tegnap még bottal járt, a csorgónál én adtam neki egy pohár borvizet. Sírva köszönte meg, és drága fiannak nevezett. Talán emiatt gyúlt az én szemembe is könny, ami egy pillanatra elhomályosította tekintetemet. De valami más is történhetett velem, mert amikor ismét tisztán láttam, egy hosszú fehér folyosón találtam magam. A falak mellett, kényelmes karosszékekben csendesen beszélgető emberek ültek, férfiak, asszonyok, fiatalok és öregek vegyesen. De volt köztük csillogó bőrű néger és ferdeszemű kínai is. Olasz, angol meg német szót hallottam. Ha kinyílt egy ajtó, vízcsobogás hangjával telt meg a folyosó. Végigkóricáltam az emeleteken, mint aki keres valakit vagy valamit. Most tudom: Málnási professzorral akartam találkozni, akinek hírét-nevét itt mindennap hallottam, aki ismeri a mofetták varázslatos erejét, a Hargita mélyéből feltörő gázok titkait, aki tudja-hirdeti, hogy gyógyszer lehet a havasi levegő, a zubogó borvíz is. Igen, Málnási professzorral akartam találkozni, hogy megkérdezzem: van-e párja e világon a szentimrei Büdösnek, hogy hány ezer beteg ember gyógyulhatna meg itt évente, hogy megköszönjem neki...

Arra ébredtem, hogy fázom. Kint barátságatlanul zúgott a havas.

Kassay Miklós